

STANOVISKO VLÁDY

k návrhu poslanců Heleny Langšádlové, Markéty Pekarové Adamové, Dominika Feriho, Karla Schwarzenberga, Františka Váchy a Vlastimila Válka na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 749)

Vláda na své schůzi dne 24. února 2020 projednala a posoudila návrh zákona, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a zaujala k němu **nesouhlasné stanovisko**, a to zejména z těchto důvodů:

1. Vláda upozorňuje, že předložený návrh zákona nerozlišuje mezi příbuzenskou pěstounskou péčí a státem zprostředkovanou pěstounskou péčí, tak jako to činí právní řád České republiky a mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána. Příbuzenská pěstounská péče, která představuje rodinný typ péče v rámci širší rodiny dítěte nebo blízkých přátel rodiny, které dítě zná, je naplněním práva dítěte na autonomii jeho rodiny a práva na ochranu jeho rodinného života podle čl. 16 Úmluvy o právech dítěte, zatímco zprostředkovaná pěstounská péče, kdy kompetentní orgán umístí dítě za účelem poskytování náhradní péče do domácího prostředí rodiny, která není vlastní rodinou daného dítěte a která byla vybrána a schválena k poskytování takové péče, je naplněním práva dítěte na zvláštní ochranu v případě ztráty péče své rodiny, a to dočasné nebo trvalé ve smyslu čl. 20 Úmluvy o právech dítěte. Rozdíl mezi oběma formami náhradní rodinné péče se promítá do rozhodování o svěření dítěte do péče konkrétní osoby, kdy se v případě péče příbuzných nebo dítěti blízkých osob musí uplatňovat zcela jiný důkazní standard a zcela jiné „požadavky“ na osoby náhradních pečovatелů než v případě péče dítěti nepřibuzných, státem vybraných osob. U zájemců o svěření dítěte z řad příbuzných soud posuzuje, zda jsou tak závažné důvody, které by ospravedlňovaly vytržení dítěte z jeho rodinného prostředí, naopak u zájemců z řad osob dítěti cizích se v rámci zprostředkování posuzuje otázka vyhledání takové náhradní rodiny, která by zajistila péči o dítě v běžném, bezpečném, rozvíjícím prostředí.
2. Vláda dále podotýká, že o jakékoli formě náhradní rodinné péče rozhoduje soud, který je oprávněn a povinen prověřit jak situaci dítěte, tak žadatelů o náhradní rodinnou péči. Je tedy na zvážení soudu, jaké důkazy bude provádět. Okruh podkladů pro rozhodnutí

soudu může být obdobný jako při odborném posuzování žadatelů o zprostředkování pěstounské péče, tj. soud může vyžadovat například zprávu o zdravotním stavu navrhovatele, doložení jeho příjmů a majetkových poměrů, doklad o bezúhonnosti navrhovatele nebo psychologické posouzení navrhovatele.

3. Již stávající právní úprava obsahuje podle mínění vlády dostatek kontrolních mechanismů, které by měly odhalit a reagovat na případy, u nichž hrozí, že péče o dítě ze strany osoby příbuzné nebo blízké nebude vykonávána v souladu se zájmem dítěte.
4. Vláda dále upozorňuje na skutečnost, že v souladu s mezinárodními závazky České republiky dává občanský zákoník v případě svěření, poručenství a pěstounské péče přednost péči příbuzných před péčí osob dítěti cizích, pokud to není v rozporu se zájmy dítěte. Přednost příbuzných při péči o dítě je v souladu i s Úmluvou o právech dítěte a s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva. Zprostředkování náhradní rodinné péče podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí orgány sociálně-právní ochrany dětí, jehož součástí je i odborné posouzení zájemců o náhradní rodinnou péči, je zakotveno pouze u dvou forem náhradní péče o dítě, a to u osvojení a u pěstounské péče (tedy nikoli u svěření podle § 953 občanského zákoníku a u poručenské péče s osobní péčí o dítě podle § 928 občanského zákoníku).
5. S ohledem na shora uvedené vláda uzavírá, že se jí předložený návrh zákona jeví jako nadbytečný. Vláda současně upozorňuje, že návrh zákona není provázán s jinými ustanoveními zákona o sociálně-právní ochraně dětí a v případě přijetí by byl nefunkční. Návrh zákona je chybně formulován, což by mělo za následek, že odborné posouzení by se dotýkalo pouze těch příbuzných, kteří podají přes orgán sociálně-právní ochrany dětí žádost o zprostředkování pěstounské péče u dětí, které jsou těmto osobám příbuzné anebo blízké, neřeší však situace, kdy dítě u příbuzných již pobývá na základě dohody s rodiči, po opuštění rodiči nebo na základě předběžného opatření. Navrhovatel se rovněž nevypořádal se skutečností, že návrh na svěření dítěte do pěstounské péče či do péče jiné osoby je podáván přímo k soudu, tedy nikoli orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který by podle navrhovatele měl provádět zprostředkování a odborné posouzení. Navrhovatel dále neupravuje otázky průběhu odborného posouzení u těchto osob. V neposlední řadě je návrhem doplňováno pouze ustanovení § 20 odst. 3 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí, které se týká pěstounské péče, ačkoli v důvodové zprávě se píše též o zprostředkování osvojení, u kterého však k doplnění nedochází.
6. Vláda nesdílí názor navrhovatelů, že právní úprava nemá negativní dopad na státní rozpočet, ani na ostatní veřejné rozpočty obcí a krajů, a to zejména s ohledem na související nárůst agendy posuzování.

7. V neposlední řadě vláda konstatuje, že předložený návrh novely zákona je nesystematický z hlediska měněného právního předpisu a vykazuje některé nedostatky legislativně technické povahy, například ve formulaci textu článku I návrhu.